

TAXONOMIA, VARIABILITATEA ȘI RĂSPÂNDIREA UNOR SPECII DE *ASTRAGALUS* L. ÎN FLORA ROMÂNIEI

V. CIOCÂRLAN*, I. SÂRBU**

Abstract: The authors make a first proposal - to remove the species *Astragalus glaucus* Bieb. from the Romanian Flora. Also, the authors make an other proposal here – to subordinate the taxa *Astragalus pubiflorus* DC. at *A. excapus* L.

Key words: new proposals, remove *Astragalus glaucus*, subordination, *Astragalus pubiflorus*, *Astragalus excapus*

Genul *Astragalus* L. este apreciat ca fiind cel mai bogat în specii din lume, circa 3000. În flora URSS sunt prezentate 861 de specii [2], în Flora Europaea 133 [5], iar în Flora RPR 35 [10]. Lucrările recente referitoare la Flora României [1, 6, 14] prezintă numai 30 de specii; cele 5 specii eliminate sunt: *A. albicaulis* DC., confundată cu *A. cornutus* Pallas [15], *A. falcatus* Lam., cultivată și subspontană în grădini botanice; *A. galegiformis* L. și *A. norvegicus* Weber (*A. oroboides* Hornem.) citate de autori vechi [4, 9] și care nu s-au regăsit și *A. pseudohirsutus* E. I. Nyárády intrată în sinonimie la *A. onobrychis* L. [1, 5, 14], dar păstrată uneori ca varietate [6].

În lucrarea de față propunem eliminarea din flora României a speciei *A. glaucus* Bieb., care a fost confundată la noi cu *A. versicarius* L. subsp. *pseudoglaucus* (Klokov) Ciocârlan și subordonarea taxonului *A. pubiflorus* DC. la *A. excapus* L.

Analiza materialului de *A. glaucus* existent în diferite ierbare din Cluj, Iași și București este uniformă și corespunde cu *A. versicarius* L. subsp. *pseudoglaucus* (Klokov) Ciocârlan, adică are caliciul umflat după anteză, corola gălbuie și leguma inclusă în caliciu, doar rostrul iese afară. La *A. glaucus* corola este albă-alburie și leguma iese din caliciu. Autorii mai vechi [3, 9, 13] introduceau în sinonimie pe *A. glaucus* Bieb. din Dobrogea la *A. versicarius* L. Acest fapt ne spune că autorii menționați nu au identificat o altă specie decât pe *A. versicarius*. Mai târziu, în 1934, Săvulescu și Rayss [17] introduc pe *A. glaucus* în flora Basarabiei, spunând că este un element pontic ce trăiește în Crimeea și ajunge la limita vestică până în stepa din sudul Basarabiei. Apoi Prodan în 1936 [15] introduce specia în flora Dobrogei, precizând că a studiat exemplare de la Agighiol, Babadag, Caugagia, Mănăstirea Cocos și Jurilovca. Noi am analizat material de la Caugagia și Jurilovca și acesta corespunde la *A. versicarius* subsp. *pseudoglaucus*. De asemenea, Gh. Dihoru [8] menționează din Podișul Babadag pe *A. pseudoglaucus* Klokov, iar pe *A. glaucus* îl citează după literatură. Același autor menționează specia în lista roșie ca insuficient cunoscută [k], inclusiv din punct de vedere taxonomic. În alte liste roșii (Boșcaiu și Oltean) specia figurează ca rară. Mai menționăm că Wissjulina [20] introduce în sinonimie pe *A. pseudoglaucus* Klokov la *A. albidus* Waldst. et Kit. f. *pallidiflorus* M. Popov. Klokov M. [11] nu vorbește însă de f. *pallidiflorus* M. Popov, taxon apărut în Flora URSS XII, 785.

Rezultă din cele menționate că *A. glaucus* nu crește la noi, fiind confundat cu *A. versicarius* subsp. *pseudoglaucus*. Acest lucru este arătat și de Klokov M. [11] care

* Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, București

** Grădina Botanică "A. Fătu", Iași

contrazice pe Săvulescu și Rayss [17] și spune că *A. glaucus* nu crește în sud-vestul Ucrainei și Moldova (Basarabia) cum afirmă Săvulescu și Rayss și că această specie este un endemit al Crimeei. În sud-vestul Ucrainei și Basarabiei, spune Klokov M. [11], crește un taxon înrudit cu *A. glaucus* și anume *A. pseudoglaucus* Klokov. Deosebirea dintre *A. glaucus* și *A. versicarius* subsp. *pseudoglaucus* sunt evidente, după cum s-a arătat mai sus, încât Chater [5] le încadrează în subgenuri diferite.

Specia *A. pubiflorus* DC. prezintă o variabilitate pronunțată a pubescentei corolei, caracterul principal prin care se deosebește de *A. excapus* L., încât ne punem întrebarea dacă merită rangul de specie.

În literatura botanică, *A. pubiflorus* DC. a fost tratat și ca varietate – *A. excapus* L. var. *pubiflorus* Pallas [12] și ca subspecie *A. excapus* L. subsp. *pubiflorus* (DC) Soó [16]. Noi acceptăm punctul de vedere exprimat de Soó. Credem că nu pot fi admise două specii diferite, care, la un moment dat, se deosebesc numai prin pubescenta limitată a vexilului și areal.

A. excapus L. este o specie central europeană, cu areal întrerupt, fiind prezentă și în sud-estul Spaniei, nord-estul Greciei, Albania și România (Transilvania). În România se găsește ca var. *transsilvanicus* (Barth) Ascherson et Graebner și nu subspecie endemică subsp. *transsilvanicus* (Barth) Jáv., întrucât material identic cu var. *transsilvanicus* se găsește și în Spania (Gușuleac ierbar Cluj) și în Cehoslovacia [15].

A. pubiflorus DC. este un taxon pontic-NE balcanic, prezent și la noi în sudul Moldovei și în Dobrogea. În general, *A. excapus* este o specie mai robustă decât *A. pubiflorus*, are foliole mai late și flori ceva mai mari, cu vexil glabru (la *A. pubiflorus* cel puțin vexilul este păros). Dar dimensiunile frunzelor și florilor sunt foarte variabile, sunt caractere cantitative și rămâne numai pubescenta corolei și arealul care separă cei doi taxoni. Cum și pubescenta corolei este variabilă și în literatură s-a prezentat contradictoriu, noi în urma examinării materialului propunem următoarea schemă referitoare la sistematica și taxonomia speciei *A. excapus* L., în care includem și pe *A. pubiflorus* DC.

A. excapus L. Caliciul dens păros până la glabru; vexilul glabru.

- subsp. *excapus* – vexil glabru.
 - var. *excapus* – caliciul dens păros. Nu crește în România.
 - var. *transsilvanicus* (Barth) Ascherson et Graebner – tubul caliciului glabru sau glabrescent. Transilvania.
- subsp. *pubiflorus* (DC.) Soó – vexilul și aripile sau cel puțin vexilul păroase.
 - var. *pubiflorus* – vexilul complet păros pe spate și aripile la exterior. Dobrogea, jud. Tulcea – Dealul Camena.
 - var. *dobrogensis* (Prodan) Ciocârlan et Sârbu comb. et stat. nov.
 - Bazionim: *A. pubiflorus* DC. f. *dobrogensis* Prodan, Consp. Fl. Dobr. p. II, 17 (1936) plș. VII, fig. 1. Numai vexilul păros.
 - f. *dobrogensis* – vexilul păros complet pe spate.
 - f. *odessianus* Prodan, Fl. I, p. 1 (1939) 535 în Notă. Vexil păros limitat. Crește în Moldova – jud. Vaslui.

Observații

1. Afirmățiile lui Prodan [15] că nu a întâlnit material de *A. pubiflorus* cu aripile corolei păroase este inexactă. Adevăratul *A. pubiflorus* DC., are vexilul și aripile păroase, așa cum au arătat și Brândză [3] și autorii ruși [2] și bulgari [19].
2. Este eronată interpretarea după care f. *dobrogensis* este sinonimă cu *A. odessianus* Prodan [10]; de asemenea este eronată interpretarea din Flora Bulgariei VI [19] după care f. *dobrogensis* Prodan are vexilul păros limitat.
3. În Moldova – jud. Vaslui, pubescența vexilului este foarte redusă, la unele exemplare de la Tanacu chiar lipsește. În jud. Constanța – dealul Alah Bair acest taxon a dispărut [7].

Bibliografie

1. **Beldie Al.**, 1977, *Flora României I*, București
2. **Borissova A., Gontcharov N., Popov M. et. al.**, 1946, Genul *Astragalus* în Fl. URSS XII, Moscova – Leningrad
3. **Boșcaiu N., Coldea Gh., Horeanu Cl.**, 1994, Lista Roșie a plantelor vasculare dispărute, periclitare, vulnerabile și rare din flora României, Ocrot. Nat., 38(1) : 45-56
4. **Brândză D.**, *Flora Dobrogei*, București, 1898
5. **Brândză D.**, 1879 – 1893, *Prodromul florei române*, București
6. **Chater A.**, 1968, Genul *Astragalus* în Fl. Eur. 2, Cambridge
7. **Ciocârlan V.**, 1988, *Flora ilustrată a României I*, București
8. **Ciocârlan V., Costea M.**, 1997, Flora rezervației botanice – Dealul Alah Bair (jud. Constanța). Acta Hort. Bot. Bucurestiensis, București
9. **Dihoru Gh.**, 1970, *Flora și vegetația Podișului Babadag*, București
10. **Dihoru Gh., Dihoru Alexandrina**, 1994, Plante rare, periclitare și endemice în Flora României – Lista roșie, Acta Botanica Horti Bucurestiensis, : 173-197
11. **Grecescu D.**, *Conspectul Florei României*, București
12. **Gușuleac M.**, 1957, Genul *Astragalus* în Flora R. P. Române V, București
13. **Klokov M.**, 1953, De Astragalus nonnullis Ucrainicis. Not. Syst. (Leningrad 15:150 (1953))
14. **Oltean M., colab.**, 1994, Lista roșie a plantelor superioare din România, Stud., sint., docum. de ecol., Acad. Rom., Inst. de Biol., București, : 52
15. **Maevskii P.**, 1954, Flora srednei polosi evropeiscai ceasti SSSR, Moscova
16. **Panțu Z.**, 1902, Plante vasculare din Dobrogea. Publ. Soc. Nat. România., 3, Bucuresci
17. **Popescu A., Sanda V.**, 1998, Conspectul florei cormofitelor spontane din România, Acta bot. hort. Buc., București
18. **Prodan I.**, 1936, *Conspectul Florei Dobrogei II*, Cluj
19. **Prodan I.**, 1939, *Flora pentru determinarea și descrierea plantelor ce cresc în România I-I*, Cluj
20. **Săvulescu Tr., Rayss T.**, 1934, *Materiale pentru Flora Basarabiei*, București
21. **Soó R.**, 1966, *Conspectus florum vegetationisque Hungariae*, II, Budapest
22. **Vălev S.**, 1976, Genul *Astragalus* în Fl. Rep. Pop. Bulg. VI, Sofia
23. **Wissjulina E.**, 1954, Genul *Astragalus* în Flora RSS Ucr. VI, Kiev